„Programy rekomendowane - szansa czy bariera profilaktyki uzależnień”

Współpraca organizacji pozarządowych z jednostkami samorządu terytorialnego w obszarze profilaktyki uzależnień w Polsce

Bogusława Bukowska

Konstancin, 29.02-01.03. 2016

Wprowadzenie

- Zapoczątkowany pod koniec lat 80 okres transformacji ustrojowej i gospodarczej oraz postępujący proces demokratyzacji życia społecznego sprzyjał działalności obywatelskiej i powstawaniu ruchów społecznych

- Wyrazem państwa demokratycznego jest społeczeństwo obywatelskie, które może się dowolnie organizować wokół określonych idei, wartości czy woli rozwiązywania konkretnych problemów.

Czynniki sprzyjające rozwojowi NGOs

- Pojawienie się grup osób zepchniętych na margines życia społecznego np. osób uzależnionych od narkotyków, bezdomnych, zakażonych HIV, których potrzeby nie były zaspakajane przez państwo
- Nowe, korzystne rozwiązania organizacyjne i prawne
- Wzrost zaufania do NGOs jako wiarygodnego i rzetelnego partnera, reagującego na potrzeby swoich odbiorców
- Zmniejszenie zaufania do instytucji publicznych nie reagujących na potrzeby niektórych grup i nie będących w stanie zaspokoić ich potrzeb

Ruchy społeczne i organizacje pozarządowe w obszarze przeciwdziałania narkomanii

- Stowarzyszenie Monar - 1979
- Towarzystwo Zapobiegania Narkomanii – 1983, przekształcone w PTZN w 2002
- Towarzystwo Rodzin i Przyjaciół Dzieci Uzależnionych ,,Powrót z U" – 1986,
- Towarzystwo Kuźnia - 1987
- Ruch Karan - 1987, przekształcony w Stowarzyszenie Katolicki Ruch Antynarkotyczny Karan – 1992
- Stowarzyszenie Solidarni Plus - 1989
- Górnośląskie Stowarzyszenie Familia - 1991

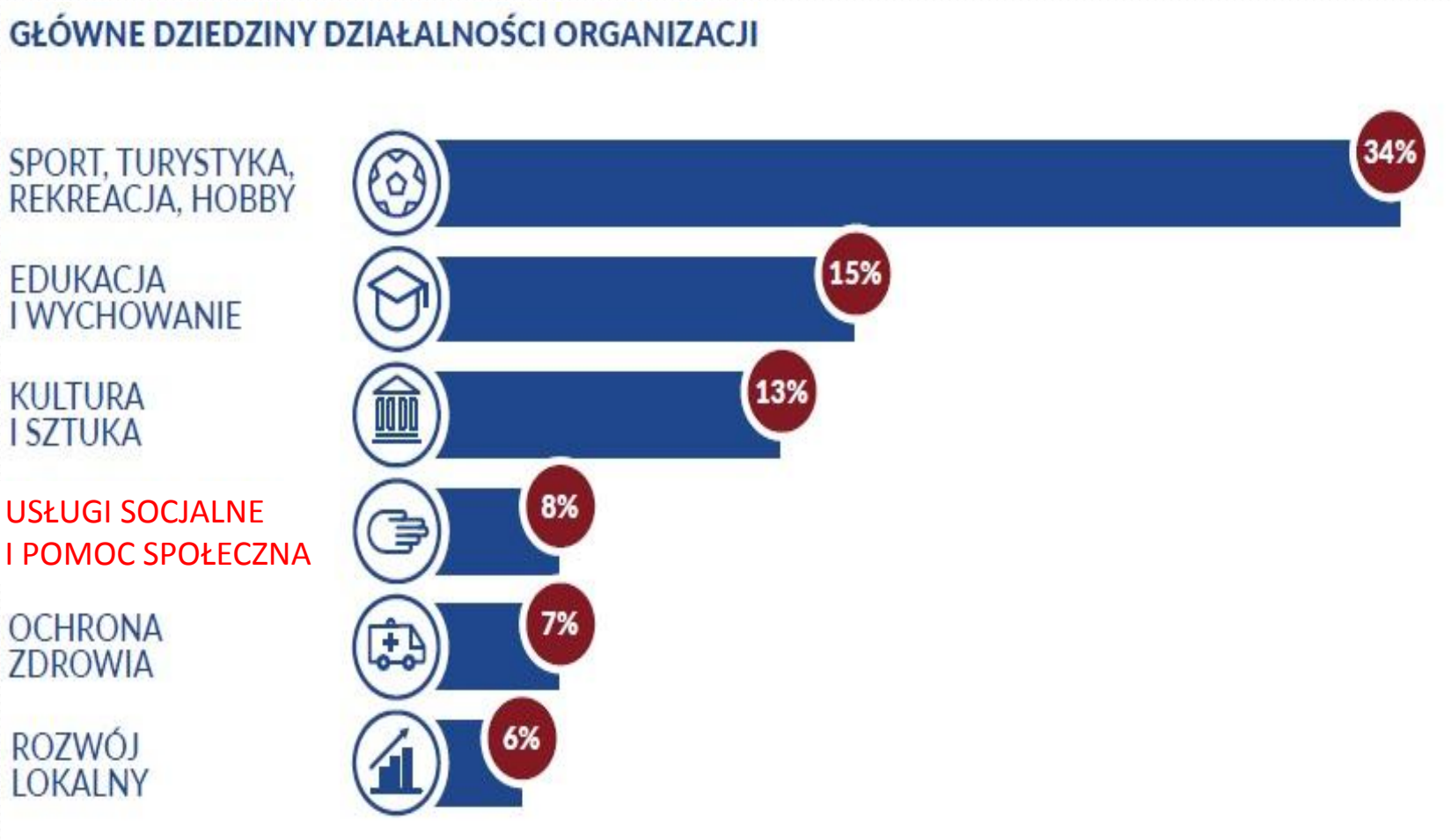

źródło: Portal Organizacji Pozarządowych ngo.pl (opracowanie na podstawie danych z rejestru REGON oraz badań Stowarzyszenia Klon/Jawor "Kondycja sektora organizacji pozarządowych" z 2015 roku.)

Polski system przeciwdziałania narkomanii a NGOs

- Polski system przeciwdziałania narkomanii opiera się w znaczącym stopniu na działalności NGOs
- NGOs stanowią około 60 – 70% wszystkich podmiotów zajmujących się redukcją pobytu na narkotyki, odsetek ten jest zapewne o wiele wyższy w zakresie profilaktyki narkomanii
- NGOs uczestniczące w systemie przeciwdziałania narkomanii charakteryzują się znaczącym zróżnicowaniem prowadzonych oddziaływań: profilaktyka, leczenie, readaptacja, szkolenia, reprezentacja interesów osób uzależnionych i ich rodzin, udział w kształtowaniu polityki przeciwdziałania narkomanii
- NGOs wskazywały, że priorytetowym obszarem działań powinna pozostawać profilaktyka używania substancji psychoaktywnych (44% badanych NGOs) oraz leczenie (25% badanych NGOs)

Źródło: Badania na zlecenie KBPN, Instytucjonalny system przeciwdziałania narkomanii w 2012 r., ARS-C)

Funkcje społeczne i polityczne organizacji pozarządowych

- Są platformą dobrowolnej współpracy ludzi o podobnych wartościach, poglądach i ideach, którzy kierują się w swoich działaniach poczuciem odpowiedzialności za wspólne sprawy (wspólną misją):

,,Nie myślałem wtedy, że ten dom i życie w nim, będące swoistym wyzwaniem rzuconym dotychczasowym poglądom na problem narkomanii w Polsce, dadzą początek organizacji, którą utworzyłem z ludźmi, równie jak ja ogarniętymi, chęcią pomocy narkotyzującej się młodzieży" (M. Kotański, ,,Sprzedałem się ludziom")

Funkcje społeczne i polityczne organizacji pozarządowych (cd.)

- Opiniotwórcze i rzecznicze – skupiając ludzi o podobnych poglądach czy wyznających te same wartości, dążą do dotarcia ze swoim przekazem do jak najszerszego audytorium oraz troszczą się i stoją na straży dobra wspólnego

- Dążą do wywierania nacisku na władze polityczne i opinię społeczną oraz promują nowe rozwiązania prawne

Funkcje społeczne i polityczne organizacji pozarządowych (cd.)

- *Polska Sieć Polityki Narkotykowej działa ,,na rzecz zmiany prawa narkotykowego w Polsce – jednego z najbardziej restrykcyjnych w Europie, (.....) zwiększenie dostępności do leczenia substytucyjnego (...)"*

- *,,(.....) Staramy się wywoływać debatę i uświadamiać naród w natłoku nieprawdziwych informacji przekazywanych społeczeństwu" (Ruch Wolne Konopie)*

Funkcje NGOs – cd.

- Przełamują monopol informacyjny podmiotów publicznych, głośno mówią o tych problemach, które administracja publiczna niekiedy przemilcza i nie chce dostrzec (tak było z narkomanią w l. 70 i 80.)

- Dążą do poprawy sytuacji grup dyskryminowanych, niezdolnych walczyć o swoje prawa. Działają na rzecz integracji tych grup i osób ze społeczeństwem

- Wypełniają luki w systemie opieki zdrowotnej, profilaktyce, edukacji, pomocy społecznej, w które wpisuje się szeroko rozumiany problem przeciwdziałania narkomanii.

Funkcje NGOs – cd.

Pomoc dzieciom i młodzieży w trudnej sytuacji życiowej to nasz główny cel. Zajmujemy się profilaktyką środowiskową, w szczególności profilaktyką uzależnień, a także promocją zdrowia i aktywności społecznej (Towarzystwo Profilaktyki Środowiskowej Mrowisko)

Powiślańska Fundacja Społeczna (….) misją jest zapobieganie wykluczeniu społecznemu rodzin. Naszym celem jest wspieranie rodzin w pełnieniu funkcji wychowawczych oraz rozwiązywaniu trudności.

Współpraca z NGOs w realizacji zadań publicznych, w tym przeciwdziałania narkomanii

- Organy administracji publicznej prowadzą działalność w sferze zadań publicznych, w tym w obszarze profilaktyki narkomanii, we współpracy z organizacjami pozarządowymi

- Ponad 80% samorządów dofinansowuje realizację zadań w obszarze profilaktyki uniwersalnej, oraz około 50% w obszarze profilaktyki selektywnej i wskazującej

Organy administracji publicznej prowadzą działalność we współpracy z organizacjami pozarządowymi (art5.1)

Współpraca odbywa się w szczególności w formach:

- zlecania NGOs realizacji zadań publicznych
- wzajemnego informowania się o planowanych kierunkach działalności
- konsultowania z NGOs projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących ich działalności statutowej
- konsultowania projektów aktów normatywnych dotyczących sfery zadań publicznych, z radami działalności pożytku publicznego (.....)
- tworzenia wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym
- Uchwalanie rocznych lub wieloletnich programów współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Dlaczego NGOs są atrakcyjnym partnerem do współpracy

- Towarzyszy im Misja, która najczęściej jest ważniejsza niż zysk
- Szybko identyfikują rzeczywiste potrzeby swoich odbiorców ponieważ funkcjonują w ich najbliższym otoczeniu
- Nie są skrępowane biurokratyczną hierarchią dlatego szybko dostosowują się do nowych wyzwań i potrzeb
- Dostarczane dobra i usługi są zwykle tańsze w porównaniu z tymi samymi dobrami dostarczanymi przez podmioty publiczne
- Ich sposoby działania charakteryzuje zdolność poszukiwania nowych, adekwatnych rozwiązań
- Są innowacyjni w poszukiwaniu atrakcyjnej oferty dla odbiorców
- Podejmują ryzyko testowania nowych podejść i koncepcji organizacyjnych

Bariery we współpracy pomiędzy NGOs a sektorem publicznym

- Postrzeganie NGOs jako konsumentów środków publicznych realizujących interesy wąskich grup społecznych; niekiedy tak spostrzega się potrzeby w obszarze przeciwdziałania narkomanii, które są marginalizowane i minimalizowane
- Upatrywanie w NGOs zagrożenia dla koncepcji systemu społecznego zgodnego z aktualnie obowiązującym nurtem na szczeblu lokalnym czy centralnym oraz negowanie potrzeby dostarczenia określonych usług i dóbr określonym grupom odbiorców (np. koncepcja społeczeństwa wolnego od narkotyków może eliminować działania na rzecz profilaktyki prowadzonej w klubach czy dyskotekach)

Bariery we współpracy pomiędzy NGOs a sektorem publicznym

- Pozamerytoryczne kryteria wyboru usługodawców spośród NGOs
- Uprzedzenia wobec odbiorców usług NGOs (np. młodzież zagrożona narkomanią)
- Brak współpracy i konkurencja pomiędzy samymi organizacjami pozarządowymi *(z badań Stowarzyszenia Klon/Jawor wynika, że 61% liderów organizacji w Polsce zgadza się ze stwierdzeniem, że „w Polsce trudno mówić o istnieniu sektora pozarządowego jako wspólnoty organizacji – istnieją wyłącznie poszczególne organizacje realizujące swoje cele”).*

Bariery we współpracy pomiędzy NGOs a sektorem publicznym cd.)

- Niewystarczający poziom wiedzy podmiotów publicznych o skutecznej profilaktyce co sprzyja niewłaściwym wyborom, idący w parze z szerokim rynkiem usług profilaktycznych nie spełniających standardów ,,dobrej profilaktyki”

- Brak regulacji prawnych sprzyjających finansowaniu działań profilaktycznych o potwierdzonej skuteczności
- Przekonanie, że NGOs cechuje niewystarczający poziom profesjonalizacji usług

- Brak sprawnie działających mechanizmów sprzyjających udziałowi NGOs w decyzjach i transparentnym dialogu z sektorem publicznym

Ocena kontaktów NGOs z samorządem na poziomie miasta/gminy

- ,,Organizacje mają coraz lepszą opinię o współpracy z urzędem miasta lub gminy, gdzie mają siedzibę. W 2014 roku średnia ocena wynosi już 6,88”.

- ,,Ocena współpracy z samorządem lokalnym jest zróżnicowana regionalnie – najlepsze zdanie o niej mają organizacje z warmińsko-mazurskiego, a najgorsze z województwa śląskiego”.

źródło: Portal Organizacji Pozarządowych ngo.pl (opracowanie na podstawie danych z rejestru REGON oraz badań Stowarzyszenia Klon/Jawor "Kondycja sektora organizacji pozarządowych" z 2015 roku.)

Ocena współpracy NGO z urzędem miasta/gminy,
w której organizacja ma siedzibę (skala 1-10)

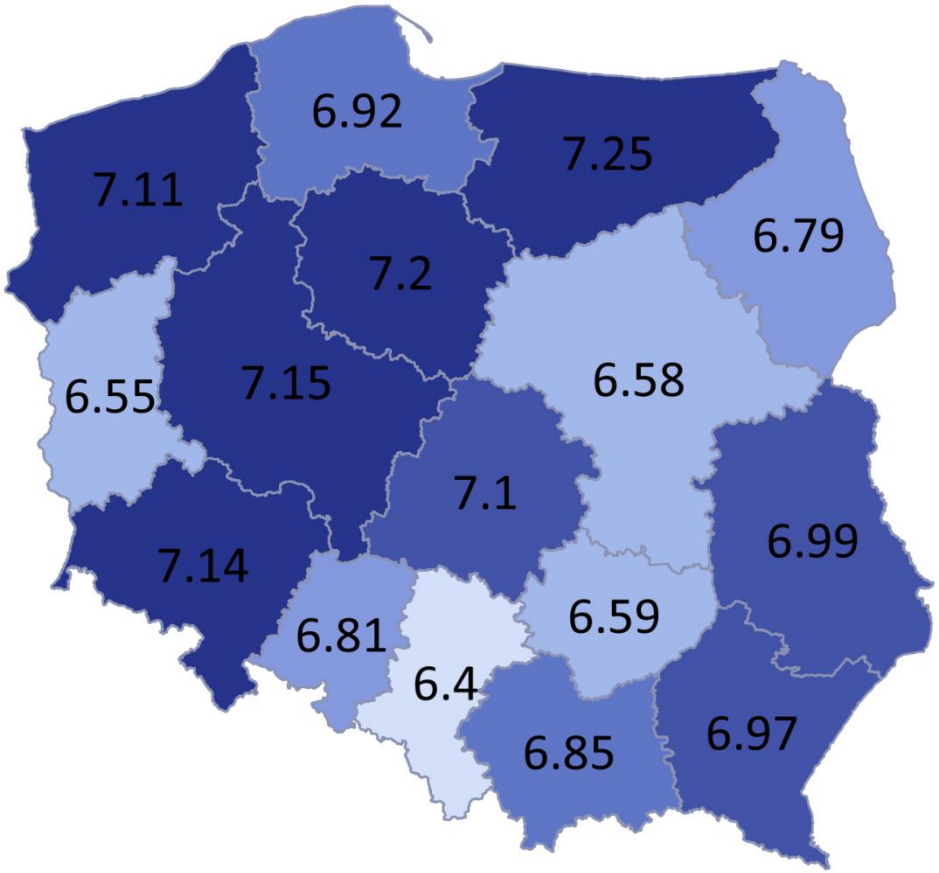

źródło: Portal Organizacji Pozarządowych ngo.pl (opracowanie na podstawie danych z rejestru REGON oraz badań Stowarzyszenia Klon/Jawor "Kondycja sektora organizacji pozarządowych" z 2015 roku.)

Kontakty z samorządem na poziomie miasta/gminy lub powiatu

- ,,92% organizacji utrzymuje kontakty z samorządem lokalnym z gminy lub powiatu, w którym ma siedzibę, przy czym dla 46% są to relacje o trwałym i regularnym charakterze. W porównaniu z deklaracjami sprzed 2 lat widać intensyfikację tych kontaktów".

- ,,Im mniejsza gmina, tym więcej organizacji z jej terenu utrzymuje częste i regularne kontakty z urzędem."

- ,,Najczęściej bliskie relacje z urzędami mają organizacje z branży ,,sport, turystyka, rekreacja, hobby (48%), a także zajmujące się rozwojem lokalnym (48%) **oraz pomocą społeczną (42%)".**

źródło: Portal Organizacji Pozarządowych ngo.pl (opracowanie na podstawie danych z rejestru REGON oraz badań Stowarzyszenia Klon/Jawor "Kondycja sektora organizacji pozarządowych" z 2015 roku.)

Dostępność, kryteria i procedury przyznawania środków samorządowych

- ,,74% organizacji twierdzi, że ich samorząd ogłasza otwarte konkursy ofert dla organizacji, zaś 9% jest przeciwnego zdania”
- ,,57% organizacji twierdzi, że co roku finansowane są mniej więcej te same projekty”
- „O przyznawaniu środków publicznych [w urzędzie] decydują kwestie inne niż merytoryczne: nieformalne układy, znajomości z urzędnikami, polityczne rozgrywki” – 27% organizacji się z nią zgadza, zaś 34% uważa ja za nieprawdziwą. Kolejne 28% nie ma w tej sprawie zdania”.

źródło: Portal Organizacji Pozarządowych ngo.pl (opracowanie na podstawie danych z rejestru REGON oraz badań Stowarzyszenia Klon/Jawor "Kondycja sektora organizacji pozarządowych" z 2015 roku.)

Konsultacje

- ,,W ciągu dwóch ostatnich lat tylko 39% organizacji uczestniczyło w opracowywaniu lub konsultacji uchwał, dokumentów, strategii lub planów przygotowywanych przez samorząd lokalny, zgłaszając do nich uwagi. Niechęć do udziału w konsultacjach może oznaczać, że stowarzyszenia i fundacje dobrowolnie rezygnują z posiadania wpływu na decyzje podejmowane przez lokalny samorząd. Część organizacji, które nie biorą udziału w konsultacjach, jako powód swojej bierności na tym polu wskazuje na brak czasu na udział w spotkaniach.

- ,,25% organizacji biorących udział w konsultacjach twierdzi, że urząd uwzględnił ponad połowę ich uwag. Kolejne 25% uważa, że mniej więcej połowa uwag spotkała się ze zrozumieniem i akceptacją ze strony urzędu. Poczucie, że mniej niż połowa zgłoszonych uwag została uwzględniona ma 40% organizacji uczestniczących w konsultacjach".

źródło: Portal Organizacji Pozarządowych ngo.pl (opracowanie na podstawie danych z rejestru REGON oraz badań Stowarzyszenia Klon/Jawor "Kondycja sektora organizacji pozarządowych" z 2015 roku.)

Podsumowanie

- Organizacje pozarządowe stanowią filar systemu przeciwdziałania narkomanii w Polsce obejmującego profilaktykę, leczenie, readaptację społeczną i szeroko pojętą edukację
- Charakteryzują się znaczącym zróżnicowaniem prowadzonych oddziaływań
- UoPPiW stworzyła ramy prawne do współpracy podmiotów publicznych z NGOs zarówno w sferze współpracy finansowej jak i merytorycznej, uopn nałożyła na gminy i samorządowe województwa obowiązek realizacji zadań z obszru profilaktyki i wskazała źródła ich finansowania
- Organizacje mają coraz lepszą opinię o współpracy z urzędem miasta lub gminy, gdzie mają siedzibę
- Udział NGOs w konsultacjach społecznych prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego jest nadal niewystarczający. Obszar potencjalnej współpracy jest znacznie większy niż ten obecnie zagospodarowany.

W prezentacji wykorzystano:

- *Portal Organizacji Pozarządowych ngo.pl*
- *Badania Stowarzyszenia Klon/Jawor "Kondycja sektora organizacji pozarządowych" z 2015 roku.*
- *Badania na zlecenie KBPN, Instytucjonalny system przeciwdziałania narkomanii w 2012 r., ARS-C*
- *,,Rola stowarzyszeń i organizacji pozarządowych we współczesnym społeczeństwie obywatelskim", D. Strzała*
- *,,Rola organizacji pozarządowych w rozwiązywaniu problemów ludzi wykluczonych społecznie", Gitling M., (Periodyk Naukowy Akademii Polonijnej, 2012 n 1(6).*
- *,,Organizacje pozarządowe w społeczeństwie obywatelskim", M. Barański*

Dziękuję za uwagę☺

boguslawa.bukowska@kbpn.gov.pl